

דו"ח ראשון מסוגו על הסביבה הימית: נזק רב בשל פעילות פיתוח בחופים ובלב ים ובגלל דיג נרחב

צפירי רינת

הסכנה לסביבה הימית

ירידה במספר החלונות מובילה להתמוטטות משטחי סלע סמוך לחוף

בניית שוכרי ים להגנה על מצוקי הכורכר עלולה לסכן את זרימת החול ונגישות צבי הים

שימוש ברשתות מכמורת בדיג מסחרי ודיג חובבני באזורים רדודים פוגע בדגה

הזרמת תמלחת ממתקני ההתפלה ושקיעתה בקרקעית עלולות לפגוע בבעלי חיים

חוף הסכנות, רק 0.25% משטחי המים של ישראל הם בתוך שמורות טבע

משטחי הסלעים באזור ג'יסר א'זוקא צילום: עופר וקנין

מסוימים לצד התרכותם של אחרים, ואולם השפעה זו מוגדרת כנקודתית בלבד בינתיים. "לאור התחזיות להי תפלת מי ים בהיקף של 750 מיליון מטרים מעוקבים עד סוף העשור ובהתחשב בצפיפות היחסית של המתקנים, סביר להניח שלא ניתן יהיה להימנע מהשלכות של פעילות זו על הסביבה", נכתב בדו"ח.

באשר לבעיות הזיהום, הדו"ח קובע אמנם כי חלה מוגמת שיפור בתחום, בין היתר עם הפסקת הזרימת הביוב הגולמי לים - ועם זאת, דו"ח של אגף ים וחופים של המשרד להי גנת הסביבה לסיכום 2012 מעיד על כמה מתקשה המשרד להתמודד עם האתגרים. כך למשל, ספינות המשי רד מיושנות וכך גם הציוד למניעת הזיהום. כמו כן, בידי המשרד אין עדיין האמצעים והסמכויות הנדרשים לפיקוח על פעולות חיפוש וניצול משאבי אנרגיה בים.

בדו"ח נכתב כי למרות שלל אחוז משטח המים הטריטוריאליים של ישראל נמצא כיום בשטחי שמורות טבע - בעוד רשות הטבע והגנים הציעה להכריז על שמורות נוספות שיקיפו חמושית מהשטח. מחקרים שנערכו בשנים האחרונות בשמורות בעלתית ובראש הנקי רה, שבהן חל איסור דיג, מצאו כי מספר הדגים בהן גדל וכך גם מינים אחרים של בעלי חיים. הדבר מעיד כי שמירת הדגים סייעה לשמור על המערכת האקולוגית כולה.

המתקנים שמוקמים בים מוכיחים גם הם ככאלו שעלולים לפגוע בסביבה הימית - כך למשל קידוחי הגז והנפט - בשל הסיכון לדליפות הגורמות לזיהום. חשש להשפעה שלילית קיים גם מצד מתקני ההתפלה, המטפלים כיום בכמות מים שנתית של 300 מיליון מטרים מערי קבים. מתקנים אלו מזרימים חזרה לים תמלחת (תמיסת מלח) הכוללת כימיקלים שונים, שישל צפיפותה ונטייתה לשקוע היא עלולה לפיגוע בבעלי חיים. במעקב שמתבצע כיום אחר מתקני ההתפלה הקיימים נצפתה אמנם היעלמות של מינים

מת הזרימה של החול ושל בעלי חיים לחוף, כדוגמת צבי הים, שני מצא בסכנת הכחדה. פרק מיוחד בדו"ח מוקדש לסיכונים שמציב הדיג על בתי הגידול של בעלי החיים. החוקר דור אדליסט מאוניברסיטת חיפה מפרט כי הסכנה העיקרית להם נובעת מהשימוש ברשתות מכמורת הנגדרות על פני הקרקעית וטרפות כל מה שבדרך, שימוש שלפי ההערכה, מכסה שטח של יותר מ-3,000 קמ"ר. פגיעה קשה נוספת בדגה נמצאה גם כתוצאה מדיג חובבנים וצוללנים באזור ים סלעיים, בעיקר בדגי הלוקוס.

סלע אלה נפגעו בשנים האחרונות בשל ירידה משמעותית במספר החלונות, שאחראים לבנייתם באמצעות הפרשת חומר גירני. יש אזורים שבהם נעלמו החלונות לחלוטין וכתוצאה מכך מתרחשים הליכי התמוטטות של הסלע. הדו"ח מתריע עוד מפני איום משמעותי על האזור החולי הסימוך לחוף, שעלול להיווצר מהפצות למניעת התמוטטות מצוק החוף. התוכנית הממשלתית מציגה להקים שוכרי גלים כדי להגן על המצוק - ואולם לפי הדו"ח, מבנים אלו עלולים לגרום לחסי

אזורים נרחבים בים התיכון ביישראל נפגעו באופן משמעותי כתוצאה מפעולות פיתוח ובינוי ובגלל זיהום ודיג נרחב. למרות חומרת האיומים, רק רבע אחוז משטחי הים מוגן כיום. כך קובע דו"ח מוקף ראשון על מצב הסביבה הימית שהוכן במסגרת התוכנית הלאומית להגנה רכת מצב הטבע, המתבצעת בחסות האקדמיה הלאומית למדעים.

הצורך בהכנת תמונת מצב של הסביבה הימית הפך דחוף בעקבות הגידול הניכר בתוכניות התשתית, הכוללות הקמת קידוחי גז ונפט, מתקני התפלה, הרחבת נמלים ובי עתיד גם הקמת איים מלאכותיים. הדו"ח מתבסס על נתונים מגוונים פי מחקר שונים ומדענים בתחום, שנאספו על ידי ר"ר אביעד שיינר, חוקר בפרויקט "המארג" (התוכנית הלאומית להערכת מצב הטבע). בתוכנית שותפים המשרד להגנת הסביבה, רשות הטבע והגנים והקרן הקיימת, וכן מוסדות מחקר, קרן פרטית ומשרד ראש הממשלה. ממצאי הדו"ח יוצגו ביום המישו בפתיחת פסטיבל אקולוגי ושבע ארם וים של רשות הטבע והגנים המועצה לישראל יפה.

על פי הממצאים, עם הנפגעים מפעילות האדם נמנות טבלאות הגידול - משטחי הסלע הסמוכים לחוף שמשייעים בהגנתו ומאכלסים מינים רבים של בעלי חיים. משטחי